

Рецензія
на дисертаційну роботу Кравчук Надії Леонідівни
на тему «Формування компетентності працівників загальної середньої
освіти в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі
підвищення кваліфікації»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта
(за спеціалізаціями)

Актуальність дослідження. Сучасний стан розвитку освіти в Україні характеризується новими підходами до організації навчання на всіх освітніх рівнях. Протягом останніх років (з 2017 р.) відбувається активне впровадження освітніх реформ та оновлення освітніх програм. Найбільш значущі зміни відбулися в системі загальної середньої освіти, де поступово впроваджується Концепція «Нова українська школа». У межах Концепції перед учителями закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) постало завдання зі створення різноманітних інтерактивних матеріалів і розробок, укладання навчальних кейсів, формування сценаріїв освітніх заходів для учнів тощо. Усі ці розробки є результатом авторської діяльності вчителів і можуть вважатися об'єктами інтелектуальної власності (ІВ), які потребують охорони та захисту в правовому полі.

Але обізнаність учителів у сфері охорони й захисту прав інтелектуальної власності є доволі низькою, що зумовлює актуальність дослідження Надії КРАВЧУК. Крім того, важливість роботи посилюється наявністю суперечностей: між дедалі вищими вимогами до рівня професійної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО та обмеженим рівнем сформованості окремих професійно значущих її складових у вчителів; між вимогами сучасності щодо створення вчителями авторських інтелектуальних продуктів для здійснення освітнього процесу та недостатньо сформованою здатністю педагогічних працівників забезпечити охорону і захист прав на них; між вимогами статті 42 Закону України «Про освіту» та інших нормативних актів у сфері освіти стосовно дотримання законодавства в галузі інтелектуальної власності в ЗЗСО та недостатнім рівнем правової культури працівників ЗЗСО в означеному напрямі; між потребою у формуванні компетентності в галузі інтелектуальної власності працівників ЗЗСО та слабкою розробленістю технологій реалізації цього процесу.

Підвищити рівень поінформованості вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності можна завдяки формуванню відповідної компетентності. Саме теоретичне обґрунтування та розроблення технології формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав

інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації представлене в дисертації Надії КРАВЧУК.

Ступінь наукової обґрунтованості результатів, сформульованих у роботі, їхня наукова новизна. Дисертаційна робота Надії КРАВЧУК містить нові теоретично обґрунтовані результати. Зокрема, дослідниця визначила концептуальні підходи до формування компетентності в галузі інтелектуальної власності працівників ЗЗСО в процесі підвищення кваліфікації на засадах компетентнісного, кваліметричного та технологічного підходів.

Спираючись на положення щодо суті педагогічної технології та здійснивши моделювання складових формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав ІВ, авторка обґрунтувала та розробила технологію формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації.

З урахуванням вимог чинного законодавства, особливостей організації процесу підвищення кваліфікації та вимог до компетентності вчителя ЗЗСО Надія КРАВЧУК розробила зміст програм підвищення кваліфікації вчителів, що комплексно формують складові компетентнісної моделі вчителя в галузі охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Реалізуючи кваліметричний підхід, дослідниця розробила факторно-критеріальні моделі для оцінювання ступеня сформованості компетентності вчителя у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Структура і зміст дисертації. Основні результати дослідження відображено в 17 публікаціях, у тому числі: 5 статей – у наукових виданнях, які входять до переліку фахових видань категорії «Б» МОН України; 1 стаття – в іноземному виданні, включеному до наукометричної бази Web of Science; 2 статті – у зарубіжних наукових періодичних виданнях; 7 публікацій – у матеріалах наукових та науково-практичних конференцій; 1 підрозділ – у колективній монографії; 1 стаття – в іншому виданні.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, списку літературних джерел до кожного розділу, загальних висновків та 17 додатків на 212 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної тематики, окреслено мету та завдання дослідження, сформульовано об'єкт, предмет, гіпотезу та подано характеристику результатів дослідження, ступінь їх апробації та публікації.

У першому розділі дисертації представлено огляд літературних джерел. Зокрема, висвітлено зміст та сутність поняття «компетентність учителя у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності» як складової інтегральної професійної компетентності вчителя. Представлено компетентнісну модель учителя у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності, яка містить такі складові: педагогічна, правова, економічна та управлінська.

Наведено результати аналізу вітчизняної і зарубіжної наукової літератури щодо реалізації положень компетентнісного підходу в процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти; характеристику особливостей процесу підвищення кваліфікації вчителів у сфері охорони і захисту прав ІВ. Презентовано концептуальну модель підвищення кваліфікації вчителів у галузі охорони і захисту прав ІВ (ст. 59).

У *другому розділі* теоретично обґрунтовано та розроблено технологію формування компетентності у сфері охорони і захисту прав ІВ вчителів у процесі підвищення кваліфікації. Презентовано модель (с. 106) та детально описано суть її етапів: підготовчо-діагностичного та мотиваційно-цільового (п.п.2.2); когнітивно-орієнтувального та діяльнісно-операційного (п.п. 2.3); контрольньо-оцінного (п.п. 2.4).

Також надано систему авторських програм підвищення кваліфікації різної тривалості у сфері охорони і захисту прав ІВ в системі освіти: «Академічна доброчесність», «Охорона і захист ОІВ в ЗЗСО», «Управління об'єктами інтелектуальної власності в ЗЗСО», «Система ІВ в Україні», «Трансфер педагогічних технологій», «Правові аспекти використання, охорони і захисту ІВ в освітній діяльності», «Охорона і захист ОІВ в ЗЗСО», «Управління об'єктами інтелектуальної власності в ЗЗСО».

Для оцінювання ступеня сформованості компетентності вчителя у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності подано факторно-критеріальні моделі: «Оцінка рівня сформованості компетентності вчителя ЗЗСО у сфері інтелектуальної власності», «Оцінка рівня сформованості здатності вчителя брати участь у створенні інноваційних освітніх технологій і розробок», «Оцінка рівня сформованості здатності забезпечувати високий рівень академічної доброчесності», «Оцінка рівня сформованості здатності ідентифікувати об'єкти інтелектуальної власності у власних розробках з метою подальшого оформлення на них охоронних документів» і «Оцінка рівня сформованості здатності використовувати основні нормативно-правові акти щодо інтелектуальної власності».

У *третьому розділі* представлено результати експериментальної перевірки технології формування компетентності у сфері охорони і захисту прав ІВ вчителів у процесі підвищення кваліфікації. Обґрунтовано вибір суцесивного педагогічного експерименту, доведено необхідність використання спеціальних методів математичної статистики, які дозволили підтвердити вірогідність його результатів, зокрема розподіл даних у межах функції бажаності Е. Харрінгтона.

Висновки повною мірою відображають основні результати дослідження та розв'язання поставлених у роботі завдань.

Практичне значення наукових результатів. Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні

технології формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у процесі підвищення кваліфікації, розробленні змістового наповнення програм підвищення кваліфікації в галузі інтелектуальної власності, що дозволяє суттєво поліпшити спроможність учителів проводити інноваційну педагогічну діяльність та сприяє розбудові прозорого освітнього середовища.

Особливу цінність роботи становить практична спрямованість дослідження та можливість застосування його результатів установами, що здійснюють підвищення кваліфікації вчителів.

Тема дисертації Надії КРАВЧУК відповідає науковій спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) і затверджена Вченою радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол №4 від 30 листопада 2018 року).

Дослідження виконано в межах науково-дослідних тем Української інженерно-педагогічної академії: №19-01 ДБ «Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації працівників системи освіти в сфері інтелектуальної власності» (номер державної реєстрації – 0119U101770), яка фінансувалась з державного бюджету України; №20-22 ФН «Теоретична та технологічна підтримка інноваційної діяльності в закладах освіти» (номер державної реєстрації – 0120U105228).

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів середньої освіти Основ'янського району м. Харкова (довідка № 01-22/1783-21 від 24.09.2021), освітній процес Спеціалізованої школи I-III ступенів №53 з поглибленим вивченням німецької мови м. Києва (довідка №21 від 04.10.2023), освітній процес ItStepSchool м. Києва (довідка №01-15/797-л від 05.10.2023).

Загальна позитивна оцінка дослідження не виключає необхідності зробити певні зауваження, а саме:

1. У першому розділі наведено компетентнісну модель учителя у сфері інтелектуальної власності, яка охоплює не тільки питання охорони і захисту прав інтелектуальної власності вчителями, а й загальну обізнаність педагогів у галузі управління об'єктами інтелектуальної власності в закладі загальної середньої освіти. На наш погляд, представлена в роботі компетентнісна модель учителя у сфері інтелектуальної власності виходить за межі розвідки. Цікаво почути думку авторки стосовно необхідності використання саме такої компетентнісної моделі під час проведення дослідження.

2. Аналіз дисертаційної роботи свідчить про те, що авторка розробила велику кількість компетентнісних завдань для вчителів ЗЗСО у сфері інтелектуальної власності. Однак констатуємо брак посібників, які б допомагали вчителю формувати зазначену компетентність. Тому рекомендуємо дисертантці підготувати та видати такий посібник.

3. Дисертантка оформила авторські свідоцтва на окремі публікації, але відсутнє авторське свідоцтво на розроблену технологію формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації. Тому рекомендуємо авторці представити розроблену технологію та оформити охоронні документи.

4. Представлена дисертанткою робота є однією з перших в Україні, що висвітлює питання формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в системі загальної середньої освіти. Бажано, щоб авторка ширше висвітлювала результати своєї роботи в інтернет-середовищі, щоб до них мав доступ учительський загал.

Указані зауваження мають дискусійний чи побажальний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертації, не знижують наукову цінність проведених досліджень й отриманих результатів.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим нормам.
Дисертація Надії КРАВЧУК «Формування компетентності працівників загальної середньої освіти в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації» є самостійною, завершеною науковою працею з відповідним рівнем новизни і цінності для теорії освіти та практики формування компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності працівників закладів загальної середньої освіти.

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в дисертації, достатньо повно викладені в опублікованих працях. Дисертантка Надія КРАВЧУК заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент

доцент кафедри педагогіки, методики
та менеджменту освіти Української
інженерно-педагогічної академії,
канд. пед. наук

Лариса БАЧІЄВА

Larisa Bachisva
Начальник ЗК УІПА
04.12.2023